

Міністерство освіти і науки України

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П.ДРАГОМАНОВА**

“ЗАТВЕРДЖЕНО”

Проректор з наукової роботи
доктор фіз.-мат. наук, проф. Г.М.Торбін

« _____ » _____ 2021 р.

**ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДО АСПРАНТУРИ
З ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
(ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ PhD)
В ГАЛУЗІ 01 “ОСВІТА”,
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 011 ОСВІТНІ, ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ
теорія та методика професійної освіти**

Київ

2021

Програма вступного іспиту до аспірантури для здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти наукового ступеня доктора філософії (PhD): Галузь знань: 01 Освіта /Педагогіка; Спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки /Л.П.Вовк, О.С. Падалка, В.Б.Вишківська. – К: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2021. – 44 с.

Програму для складання вступного іспиту зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки розроблено відповідно Галузевих стандартів вищої освіти України (освітньо-професійна програма підготовки магістра), відповідно до паспорту наукової спеціальності та відповідно до програми підготовки фахівців з вищою освітою (докторів філософії) в галузі педагогіки за освітньо-науковою програмою на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти, який відповідає восьмому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРОГРАМИ

Мета програми вступного іспиту зі спеціальності 011 011 Освітні, педагогічні науки: визначення рівня знань вступників, з'ясування їх світоглядної позиції, ступеня осмислення і усвідомлення науковцями-початківцями генези розвитку педагогічної науки та педагогічної практики, засад національної освіти; стану їх готовності до дослідницької діяльності в галузі педагогіки.

Завдання програми вступного іспиту в аспірантуру:

- ініціювати процеси професійного самовизначення, що є основою подальшої професійної діяльності та професійного розвитку і саморозвитку вступників;
- дати уявлення про основні категорії педагогіки відповідно до паспорта спеціальності;
- ознайомити з напрямками науково-педагогічних досліджень у сфері професійної освіти з даної спеціальності;
- формувати навички самостійної науково-дослідної та педагогічної діяльності при підготовці теоретичних питань і реферату в рамках певного напрямку в сфері професійної освіти і компетенцій, необхідних для науково-педагогічної роботи в галузі педагогічних наук;
- створити умови для формування у аспірантів професійних умінь і навичок наступних видів діяльності: навчально-професійна, науково-дослідницька, педагогічно-проектувальна, організаційно-технологічна, методична.

Необхідний рівень підготовки здобувачів характеризується готовністю до самостійної постановки педагогічних проблем в сфері освіти і пошуку нових способів їх вирішення. Вступники до аспірантури повинні продемонструвати наявність у себе конкретних знань з педагогіки, сформованість педагогічної культури, а також володіння способами проєктивної, перетворювальної, дослідницької діяльності.

Дана програма визначає необхідний початковий рівень наукової підготовленості вступників до аспірантури за спеціальністю 13.00.01., 13.00.04, що вимагає від дослідника здатності синтезувати знання закономірностей, принципів, сучасних тенденцій розвитку загальної педагогіки, історії педагогіки з теорією навчання і виховання.

Вимоги до рівня знань, умінь і практичних навичок здобувачів наукового ступеня в галузі теорії та методики професійної освіти

Здобувач повинен *знати* і *вміти* використовувати:

- нормативно-правові документи, що регулюють діяльність системи професійної освіти;
- методологію і логіку педагогічного дослідження в області професійного освіти;
- структурні компоненти і ланки технології навчання;
- модель і технологію процесу виховання;
- прийоми раціональної організації самоосвіти та самовиховання учнів і студентів;
- сучасні продуктивні технології і системи педагогічної освіти;
- основи інноваційної культури педагога;
- вітчизняні та зарубіжні джерела з філософії, педагогіці і психології професійної освіти

Володіти:

- методами та інструментарієм педагогічного дослідження;
- способами відбору, систематизації та планування педагогічної інформації;
- культурою мови та елементами акторської майстерності;
- технікою педагогічного спілкування з учнями, студентами та їх батьками;
- методами педагогічної рефлексії та способами передачі їх учням і студентам;
- технологією професійного самоосвіти і самовиховання.

Мати навички:

- роботи з першоджерелами, довідниками, електронними носіями інформації;
- організації різних видів навчальних занять, використання різних форм і методів навчання;
- застосування сучасних засобів навчання (ТСО, ЕОМ) в навчальному процесі;
- організації та проведення різних форм виховних заходів;
- формулювання педагогічної проблеми;
- аргументованого прийняття науково обгрунтованого педагогічного рішення;
- педагогічного спілкування з учнями;
- ведення аргументованого діалогу з учнями.

НОРМАТИВНО- ПРАВОВА БАЗА

1. Закон України “Про повну загальну середню освіту” / Голос України від 17 березня 2020 р.
2. Закон «Про вищу освіту» // База даних «Законодавство України»/ВР України. [URL:http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18).
3. Закон «Про освіту» // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
4. Національний класифікатор України: «Класифікатор професій» ДК 003:2010(Редакція від 30.11.2017)// База даних «Законодавство України»/ВР України. [URL:http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10](http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10)
5. Національна рамка кваліфікацій // База даних «Законодавство України»/ВР України. [URL:http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-20](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-20)
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (редакція від 30.11.2017)// База даних «Законодавство України»/ВР України URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>.
7. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти, затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України від 01 червня 2016 р. № 600 (зі змінами) [Електронний ресурс]. – режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/vishaosvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/metodichnirekomendaciyi-vo>
8. ПОСТАНОВА КМУ від 6 березня 2019 р. № 167 “Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії”

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Розділ I. Педагогіка як наука. Методологія педагогіки

Педагогіка як область гуманітарного знання, як частина комплексного сучасного людинознавства, об'єкт і предмет.

Соціальні функції педагогіки.

Методологія педагогіки, її сутність, функції (ціннісно-орієнтаційна, гностична, перетворювальна, рефлексивна) і рівні.

Категоріальний апарат сучасної педагогіки: освіта, навчання, виховання. педагогічна система, педагогічна взаємодія і ін.

Використання педагогікою міждисциплінарних понять (особистість, розвиток особистості, соціалізація, спілкування, діяльність, формування та ін.).

Місце педагогіки в системі сучасного людинознавства, її зв'язок з філософією, соціологією, культурологією, природничими, психологічними та іншими науками. Основні особливості педагогіки як науки: специфіка предмета, категоріального апарату, методів дослідження.

Структура педагогічної науки, її провідні галузі

Взаємодія педагогічної теорії й освітньої практики, їх взаємозбагачення.

Освіта як суспільне явище і педагогічний процес. Її цілі і завдання в сучасній соціокультурній ситуації.

Провідні ідеї і основні напрями реформування освіти.

Філософські підстави різних напрямів зарубіжної та вітчизняної педагогіки (прагматизм, неопозитивізм, екзистенціалізм, неотомізм, біхевіоризм та ін.) та їх аналіз.

Аксіологічний (ціннісний) підхід до вивчення соціальних явищ і можливості його застосування в педагогіці. Обґрунтування гуманістичної філософії освіти як основи нової методології педагогіки.

Методологічні засади педагогічних досліджень: єдність історичного і логічного в пізнанні педагогічних явищ; системний і структурно-номінативний підходи; особистісно-орієнтований та діяльнісний підходи; етнопедагогічний і антропологічний підходи; культурологічний та діалогічний підходи; єдність теорії, експерименту і практики.

Джерела педагогічної проблематики. Процес і структура науково-педагогічного дослідження, його основні елементи. Методи педагогічного дослідження.

Обґрунтування актуальності, визначення об'єкта і предмета, формулювання проблеми, мети, завдань і гіпотези педагогічного дослідження.

Планування і організація наукового дослідження з педагогіки, зміст його етапів. Вибір методів дослідження, розробка його програми і її реалізація.

Людина в системі наук. Педагогічна антропологія, її сутність і теоретичні витоки. Вплив антропології на розробку категорій сучасної педагогіки (соціалізація, розвиток, виховання, навчання, взаємодія та ін.).

Провідні ідеї педагогічної антропології: цілісність і неподільність духовної і біологічної природи людини, її суб'єктність і ін.

Парадигмальний статус категорій "людина", "індивід", "особистість".

Співвідношення індивідуального і соціального в розвитку людини.

Розвиток особистості як проблема педагогічної антропології. Детермінанти розвитку особистості: генетичні передумови, природні та соціокультурні чинники, індивідуально-типологічні особливості, фактор статі, фактори виховання і навчання.

Соціальна ситуація розвитку особистості. Педагогічні можливості діяльності в розвитку особистості. Гра, навчання, праця, спілкування як розвиваючі види діяльності.

Розвиток індивідуальності, його рушійні сили і механізми. Сутність індивідуального підходу до розвитку людини, його зміст.

Періодизація розвитку психіки і особистості. Взаємини людини і суспільства. Соціалізація як процес адаптації та інтеграції людини в суспільстві і як процес саморозвитку і самореалізації особистості. Основні чинники та інститути соціалізації. Розвиток суб'єктності особистості в процесі соціалізації і виховання.

Діалектика суб'єкт-об'єктних відносин в педагогічному процесі.

Сутність педагогічної взаємодії, його зміст, логіка розвитку і форми.

Міжособистісні відносини в педагогічному процесі, їх діагностика і конструювання. Спільна діяльність суб'єктів педагогічного процесу, стадії її розвитку і вікові трансформації.

Педагогічна діяльність, її функції і структура. Гуманістична, творча і діалогова природа педагогічної діяльності.

Загальна і професійна культура педагога. Професіоналізм педагога як адекватна рішенням педагогічних завдань діяльність. Педагогічна творчість і майстерність. Рівні педагогічної творчості.

Розділ II. Педагогічний процес як система і цілісне явище: сутність, рушійні сили, структура і логіка.

Навчання і виховання як процеси, звернені до формування різних підструктур особистості. Освітній процес як єдність навчального пізнання, спілкування і дослідження.

Педагогічний процес як динамічна цілісність, відкрита система, що припускає можливість включення нових структур (елементів).

Навчання в цілісному педагогічному процесі: сутність, структура, рушійні сили. Навчання як дидактична система, як процес розвитку і процес пізнання. Психологічні основи процесу навчання.

Принципи навчання як відображення закономірностей цілісного педагогічного процесу.

Зміст освіти. Реалізація цілей суспільства, культурно-національних, регіональних і місцевих запитів, освітніх потреб.

Концепція змісту освіти в світовій педагогіці. Особливості змісту освіти в освітніх установах різних типів. Загальні вимоги до змісту освіти. Державні освітні стандарти.

Навчальний предмет. Класифікація наук і навчальні предмети. Наукові основи побудови навчальних предметів. Навчальні плани, програми, підручники.

Різноманіття форм організації навчання. Сучасний урок, умови і засоби підвищення його педагогічної ефективності. Комплексні, інтегративні, колективні, групові, індивідуальні форми навчання.

Сучасні підходи до організації процесу навчання.

Методи і засоби навчання, їх класифікація в сучасній дидактиці.

Технічні засоби навчання. Інформатизація навчання.

Контроль і оцінка знань, умінь і навичок.

Поняття педагогічних технологій, їх обумовленість характером педагогічних завдань. Види педагогічних завдань: стратегічні, тактичні, оперативні. Способи і процес вирішення педагогічного завдання. Основні етапи вирішення педагогічних завдань і їх характеристика.

Репродуктивні, продуктивні, алгоритмічні педагогічні технології.

Виховання в цілісному педагогічному процесі. Виховання як система.

Виховання як процес формування системи відносин особистості. Структурні елементи процесу виховання і їх взаємозв'язок. Виховання, самовиховання, навчання, взаємонавчання і самоосвіта як процеси, що відрізняються особливостями взаємодії їх учасників.

Мета виховання і її місце в педагогічному процесі. Закономірності та принципи гуманістичного виховання особистості: персоніфікований підхід, етнорегіональний підхід, гуманізація і диференціація.

Базова культура особистості як змістовна основа процесу виховання: культура життєвого самовизначення, інтелектуальна культура, моральна культура, культура праці і економічна культура, правова і політична культура, культура міжнаціональних відносин, екологічна культура, художня культура, фізична культура, культура сімейних відносин.

Система форм і методів виховання. Виховна система школи. Сучасні концепції виховання. Авторські виховні системи. Учнівський колектив як об'єкт і суб'єкт виховання.

Взаємодія школи, сім'ї та громадськості у вихованні дітей.

Особливості організації додаткової освіти.

Розділ III. Управління освітніми системами

Сутність управління педагогічними системами.

Державно-громадська система управління освітою.

Педагогічна система як об'єкт наукового управління. Системоутворюючі чинники, соціально-педагогічні та часові умови, структурні і функціональні компоненти педагогічних систем.

Загальні принципи управління педагогічними системами: демократизація та гуманізація; системність і цілісність; раціональне поєднання централізації і децентралізації; єдність колегіальності і єдиноначальності; об'єктивність і повнота педагогічної інформації в управлінні.

Основні функції управління педагогічними системами, їх взаємозв'язок. Управлінська культура керівника освітнього закладу, її основні компоненти.

Педагогічний аналіз в управлінні педагогічними системами. Види і зміст педагогічного аналізу.

Цілепокладання і планування в управлінні педагогічними системами.

Види планування в освітніх установах і основні вимоги до них. Зміст і структура перспективного, річного, поточного, оперативного планування.

Зміст організаторської діяльності в управлінні педагогічними системами.
Організаційні форми управлінської діяльності

Види, форми і методи контролю та регулювання педагогічного процесу.

Інноваційні процеси в освіті та управлінні. Інноваційна спрямованість педагогічної діяльності. Передовий педагогічний досвід і інновації в освіті. Критерії педагогічних інновацій.

Методична робота в школі як фактор підвищення педагогічної культури вчителя. Форми організації методичної роботи в освітніх установах. Педагогічна самоосвіта вчителя. Атестація педагогічних працівників.

Професіограма і кваліфікаційна характеристика вчителя.

Педагогічні умови творчої самореалізації вчителя. Наукова організація педагогічної праці. Педагогічний колектив в управлінні освітньою установою. Директор і педагогічний колектив, соціально-педагогічні умови їх взаємодії. Психологічний клімат в школі. Управління педагогічним, учнівським колективами та самоврядування.

Розділ IV. Історія освіти і педагогічної думки

Історія освіти і педагогічної думки в системі наукових знань.
Соціокультурна обумовленість історії освіти і педагогічної думки. Місце історії педагогіки у системі підготовки майбутніх вчителів. Критичне використання педагогічної спадщини в сучасних умовах. Основні періоди розвитку світової педагогічної думки та освіти. Виховання, навчання, педагогіка стародавніх цивілізацій античного світу. Елементи педагогіки у філософських системах давнього світу: Сократ, Платон, Аристотель, Демокріт.

Освіта і педагогічна думка в Середньовічній Європі.

Становлення і розвиток зарубіжної педагогічної науки і практики (XVII-XIX ст.). Становлення європейської класичної педагогіки.

Реформаторська педагогіка зарубіжних країн у кінці XIX–XX ст.

Освіта і педагогічна думка в Україні (в дохристиянський період, період Київської Русі і до початку XX століття).

Літописні відомості про виховання дітей у східних слов'ян (VII–IX ст.). Розвиток шкільної освіти та педагогічної думки в Київській Русі. «Повчання дітям» Володимира Мономаха – визначний педагогічний твір періоду Київської Русі.

Суспільно-політичні умови розвитку освіти, виховання і педагогічної думки в Україні у XIV–XVIII ст. Розвиток мережі братських, козацьких, січових, дяківських, церковних шкіл, шкіл народного мистецтва і ремесел, шкіл грамоти, приходських шкіл, католицьких шкіл. Заснування Острозької школи (1576 р), Києво-Могилянської колегії (1632 р.) як шкіл підвищеного типу. Шкільництво і педагогічна думка на західноукраїнських землях, Закарпатті і Буковині. Народна і козацька педагогіка. Розвиток педагогічної думки в Україні в епоху Відродження.

Науково-педагогічне і громадсько-педагогічне сподвижництво за українську школу. Реформи 60-х рр. Освіта 60-70-х років. Громадсько-педагогічна думка про освіту і виховання. Демократичні і гуманістичні особливості концепції освіти за К.Ушинським. Ідея народності виховання К.Ушинського.

Освіта і педагогічна думка в Україні XX – XXI. Стан шкільництва і педагогіки в Україні в 1917-1920 рр. Розвиток освіти і виховання та педагогічної думки в Україні в 20-30 рр. XX ст.

Діяльність та провідні педагогічні ідеї визначних вчених і просвітніх діячів України. Авторські концепції А.С.Макаренка, Г.Г. Ващенко та ін.

Розробка педагогічних проблем провідними вченими України в 50-90 рр. XX ст. Педагогічна діяльність В.О.Сухомлинського.

Відродження національної школи, освіти і виховання в часи незалежності (починаючи з 1991 року). Діяльність національної академії педагогічних наук. Розробка нових педагогічних теорій і методик.

13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

Розділ I

СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Професійно-технічна освіта та професійно-технічне навчання: допрофесійна підготовка; первинна професійна підготовка; перепідготовка робітників; підвищення кваліфікації робітників.

Право на здобуття професійно-технічної освіти.

Органи державного управління професійно-технічною освітою.

Форми професійно-технічної освіти.

Ступеневість професійно-технічної освіти.

Освітньо-кваліфікаційні рівні професійно-технічної освіти.

Типи професійно-технічних навчальних закладів:

- професійно-технічне училище відповідного профілю;
- професійне училище соціальної реабілітації;
- вище професійне училище; професійний ліцей; професійний ліцей відповідного профілю; професійно-художнє училище; художнє професійно-технічне училище;
- вище художнє професійно-технічне училище; училище- агрофірма; вище училище-агрофірма; училище-завод; центр професійно-технічної освіти;
- центр професійної освіти; навчально-виробничий центр; центр підготовки і перепідготовки робітничих кадрів; навчально- курсовий комбінат;
- навчальний центр; інші типи навчальних закладів, що надають професійно-технічну освіту або здійснюють професійно- технічне навчання.

Основні повноваження та напрями діяльності професійно- технічного навчального закладу.

Органи громадського самоврядування професійно-технічного навчального закладу.

Розділ II

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Загальне поняття про педагогічні системах у професійній освіті. Основні елементи педагогічної системи: цілі освіти; зміст освіти, методи, засоби, організаційні форми навчання та виховання; педагоги (викладачі, майстри виробничого навчання, вихователі); учні (учні, студенти). Ієрархія цілей професійної освіти: рівень соціального замовлення (соціальних замовлень); рівень освітньої програми, освітньої установи; рівень конкретного навчального курсу і кожного навчального заняття. Реалізація цілей в педагогічному процесі. Педагогічний процес: сутність, структура, основні компоненти (зміст, викладання, навчання, засоби навчання).

Зміст професійної освіти. Загальні підходи до відбору змісту на основі державного стандарту. Навчальний план, модель навчального плану, типовий і робочий навчальні плани. Типові та робочі навчальні програми. Роль особистості педагога у формуванні змісту навчання та реалізації навчально-програмної документації.

Методи професійного навчання. Методи теоретичного навчання. Методи практичного (виробничого) навчання. Системи практичного (виробничого) навчання: предметна, операційна, предметно-операційна, операційно-комплексна, проблемно-аналітична. Методи навчального проектування. Специфіка методів професійного навчання в реалізації освітніх програм початкової, середньої, вищої професійної освіти. Форми професійного навчання. Основні форми теоретичного навчання. Основні форми організації практичного (виробничого навчання). Форми організації навчального проектування. Форми організації виробничої практики. Специфіка застосування організаційних форм навчання при реалізації освітніх програм початкової, середньої, вищої професійної освіти.

Засоби професійного навчання як категорія професійної дидактики. Характеристика сучасних засобів професійного навчання. Лабораторно-практична база професійного навчання. Тренажери й імітатори в професійному навчанні.

Навчально-виробничі засоби навчання. Комп'ютеризація педагогічного процесу.

Розвиток комп'ютерних і телекомунікаційних мереж в освіті. Перспективи розвитку засобів навчання. Формування систем засобів навчання та комплексне їх використання. Загальне поняття про проектування професійно-педагогічних систем: конкретизація і деталізація цілей професійної освіти на діагностичній основі; їх реалізація за допомогою педагогічних технологій і педагогічних технік. Взаємозв'язок понять (категорій): дидактика, методика, педагогічні системи, педагогічні технології, педагогічні техніки.

Форми організації навчального процесу.

Контроль знань, умінь та навичок учнів, слухачів, їх кваліфікаційна атестація.

Виробниче навчання. Його зв'язок з теоретичними заняттями. Навчання в майстернях навчальних закладів і на виробництві. Навчальний та канікулярний час учня, слухача.

Блочно-модульний підхід до організації навчання у професійній школі. Засоби навчання загальнотехнічних і спеціальних предметів. Підручники і навчальні посібники. Засоби наочності. Нові інформаційні технології.

Дидактичні проблеми організації та змісту практики учнів і студентів.

Реалізація міжциклових і міжпредметних зв'язків. Диференційований підхід до учнів і студентів у процесі навчання.

Організація самостійної роботи студентів. Розвиток професійних інтересів учнів і студентів.

Робочий час педагогічного працівника.

Участь підприємств, установ, організацій у здійсненні професійно-технічної освіти.

Науково-методичне забезпечення професійно-технічних навчальних закладів.

Розділ III

ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Державний перелік професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах.

Державні стандарти професійно-технічної освіти.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика випускника професійно-технічного навчального закладу.

Навчальний план, навчальна програма підготовки кваліфікованого робітника.

Оновлення змісту професійно-технічної освіти.

Підготовка педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів та установ професійно-технічної освіти.

Інноваційні процеси в розвитку професійної освіти.

Розвиток ідеї гуманізації професійної освіти як посилення його особистісної спрямованості. Принципи реалізації ідеї гуманізації професійної освіти: його гуманітаризація; фундаменталізація; діяльнісна спрямованість; національний характер професійної освіти. Розвиток ідеї демократизації професійної освіти як посилення його соціальної спрямованості. Принципи реалізації ідеї демократизації освіти: самоорганізації навчальної діяльності учнів, студентів; співпраці навчальних і учнів; відкритості професійних освітніх установ; різноманіття професійних освітніх систем; регіоналізації професійної освіти; рівних можливостей; суспільно- державного управління. Розвиток ідеї випереджаючого професійної освіти як посилення його впливу на розвиток економіки. Принципи реалізації ідеї випереджаючого освіти: випереджаючого потреби виробництва рівня професійної освіти населення; випереджальної підготовки кадрів для регіонів; професійного саморозвитку особистості учнів (учнів, студентів, слухачів). Розвиток ідеї неперервної професійної освіти як перехід від формули "освіта на все життя" до формули "освіта через усе життя", як створення умов для вільного просування людини в професійному освітньому просторі. Принципи реалізації ідеї неперервної професійної освіти: багаторівневості професійних освітніх програм; додатковості (взаємодоповнюючі) базового та післядипломної професійної освіти; маневреності професійних освітніх програм; наступності освітніх програм; інтеграції професійних освітніх структур; гнучкості організаційних форм

професійної освіти (очна, вечірня, заочна, відкрите, дистанційне професійне навчання, екстернат тощо).

Післядипломна освіта

Інституційні форми додаткового післядипломної професійної освіти: інститути підвищення кваліфікації, навчально-курсіві комітети, курси тощо. Професійна перепідготовка незайнятого населення, навчальні центри служб зайнятості. Внутріфірмове навчання кадрів ("на виробництві"): підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації персоналу. Ступенева система навчання персоналу. Модульна система навчання на підприємствах.

Неформальна освіта дорослих. Розвиток самоосвіти дорослих.

Розділ IV. Загальні основи професійної педагогіки

Тема 1. Предмет і проблеми педагогіки професійної освіти.

Диференціація педагогіки та особливості розвитку педагогіки професійної освіти. Зв'язки педагогіки професійної освіти із загальною педагогікою і методикою професійного навчання. Акмеологічні основи педагогіки професійної освіти. Цілі, завдання та зміст педагогіки професійної освіти. Специфіка педагогіки професійної освіти. Зв'язок педагогіки професійної освіти з антропологією та іншими науками. Значення педагогіки професійної освіти для підготовки науково-педагогічних кадрів і підвищення їх професійної майстерності. Становлення і розвиток педагогіки професійної освіти в Україні. Концепція профільної освіти в установах, що забезпечують середню освіту.

Тема 2. Методологія педагогіки професійної освіти. Аксиологічний підхід до вивчення педагогічних явищ.

Поняття про методологію, її рівні. Філософські основи педагогіки професійної освіти. Загальнотеоретичний рівень методології педагогічних досліджень. Конкретно-методологічні принципи досліджень. Гносеологія (теорія пізнання) як методологічна основа навчання і освіти. Організація дослідження в галузі педагогіки професійної освіти, методика його проведення та діагностика результатів. Моделювання досліджуваних явищ, процесів, об'єктів.

Аксиологічний підхід до вивчення педагогічних явищ, при якому людина розглядається як найвища цінність. Поняття і класифікація педагогічних цінностей. Професійна освіта як соціально-педагогічна і гуманістична цінність.

Тема 3. Об'єкт і суб'єкт професійно-педагогічної освіти.

Особистість учня, студента, слухача як об'єкта і суб'єкта професійно-педагогічної освіти. Біологічне і соціальне, психологічне та педагогічне в структурі особистості. Соціально- економічні та духовні потреби як рушійні сили психічного розвитку і формування особистості.

Основні параметри структури особистості педагога. Професійна спрямованість як вищий рівень розвитку особистості, що включає фізичний і психічний стан, соціальний статус, спеціальну та професійну підготовку.

Діяльність як прояв спрямованості і як фактор формування й розвитку особистості педагога. Структура діяльності. Єдність свідомості та поведінки, їх значення у формуванні особистості майбутнього вчителя, вихователя. Рефлексія та її значення у розвитку особистості.

Провідні функції педагогічної діяльності: інформаційна, орієнтаційна, мобілізаційна, організаторська, конструктивна, комунікативна, розвиваюча, дослідницька (гностична), прогностична.

Здібності в структурі педагогічної професії: емпатійні, перцептивні, креативні, праксеологічні, когнітивні, рефлексивні. Розвиток здібностей у діяльності, в навчально- виховному процесі. Рівні прояву здібностей: обдарованість, талант, геніальність. Проблема діагностики педагогічних здібностей.

Вікові, тендерні, етнічні, індивідуальні особливості учнів, їх облік в освітньому процесі.

Наступність в освіті школярів і студентів. Соціально- психологічні та педагогічні передумови ефективної діяльності учнів.

Тема 4. Організація і умови формування особистості вчителя в цілісному педагогічному процесі.

Зміст роботи педагогічного навчального закладу, його структурних підрозділів: деканату, кафедри, відділів, учених рад, студентського самоврядування. Організація дозвілля учнів, естетичне виховання, фізкультурно-оздоровча та спортивно-масова робота, туризм, краєзнавство. Колективні об'єднання учнів: навчальна (академічна) група, навчальні комісії, науково-дослідні групи,гуртки.

Адаптація учнів і студентів до системи професійного навчання: соціальна, економічна, академічна. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу, використання бібліотечного фонду, володіння інформаційним банком наявної літератури, кабінети і лабораторії.

Тема 5. Технології організації цілісного педагогічного процесу.

Поняття про педагогічну технологію. Відмінність педагогічної технології від методики навчання і виховання. Специфічні риси педагогічної технології. Педагогічна технологія і професійна майстерність учителя. Технології конструювання та технології реалізації завдань педагогічного процесу. Технологія педагогічного спілкування і встановлення продуктивних взаємин. Основні принципи педагогічних технологій: цілісність, фундаментальність, культуровідповідність, взаємозв'язок навчання і виховання, безперервність, діяльнісний підхід. Традиційні технології навчання. Програмоване навчання. Проблемне навчання. Евристичне навчання. Модульне навчання. Адаптивне навчання. Сугестивне навчання. Інтегральне навчання. Комп'ютерне навчання. Інформаційні технології.

Тема 6. Інновації в професійній освіті та педагогічної діяльності викладача.

Характеристика педагогічної інновації. Склад і структура інноваційної культури педагога. Сутність інноваційно-педагогічної діяльності як особливого виду професійної діяльності. Позиції інноватора. Акмеограма педагога-інноватора. Типологія

інноваторів. Типологія педагогічних інновацій. Методи інноваційно-педагогічної діяльності. Умови, що сприяють і перешкоджають інноваціям. Інноваційний цикл. Інноваційна стратегія. Культурно-праксіологічна концепція спеціальної інноваційної підготовки педагога. Дидактична система і технологія спеціальної інноваційної підготовки педагога. Критерії оцінки інноваційно-педагогічної діяльності.

Тема 7. Система безперервної педагогічної освіти.

Педагогічний менеджмент. Професійна діяльність педагога та її особливості. Об'єкт, функції, педагогічні здібності, вміння та навички. Модель педагогічної професії, її структурні компоненти. Спрямованість педагога вищої школи.

Професійний відбір і допрофесійна підготовка молоді в педагогічному вузі. Сучасна практика відбору абітурієнтів, здатних до педагогічної діяльності. Психолого-педагогічна діагностика: педагогічне спостереження, медико-біологічна діагностика, створення банку даних для статистичної обробки на ЕОМ. Методи психолого-педагогічної діагностики професійно необхідних якостей особистості. Етапи професійно-педагогічної орієнтації молоді. Розвиток професійних здібностей учнів і студентів в системі неперервної педагогічної освіти. Підвищення кваліфікації та перепідготовка педагогічних кадрів. Самоосвіта як основний метод безперервної педагогічної освіти. Управління

системою безперервної багаторівневої педагогічної освіти. Педагогічний менеджмент.

Тема 8. Основні напрямки вдосконалення педагогічної освіти в Україні на сучасному етапі

Соціальні функції педагогічної освіти в Україні. Цілі педагогічної освіти, проблеми її демократизації і гуманізації. Історичний досвід розвитку вищої педагогічної освіти в Україні. Поєднання національного й інтернаціонального в педагогічній освіті. Концептуальні засади удосконалення середньої спеціальної та вищої педагогічної освіти. Якісні зміни в організації, змісті та технології навчально-виховного процесу, його інтенсифікація і диференціація. Прогнозування соціально-економічних, політичних та інших умов, що забезпечують якісні перетворення в системі педагогічної освіти. Стандартизація педагогічної освіти. Науково-методичне, матеріально-технічне та фінансове забезпечення. Прогресивний досвід реформування вищої педагогічної освіти за кордоном. Нововведення в атестації учнів і студентів у педагогічних навчальних закладах.

Тема 9. Система підготовки та порядок проведення атестації наукових і науково-педагогічних кадрів в Україні.

Професійна компетентність і майстерність науково-педагогічних і наукових кадрів. Характеристика вчених ступенів вищої наукової кваліфікації (доктор наук, кандидат наук). Вимоги, що пред'являються до магістерської дисертації. Традиційні форми підготовки науково-педагогічних кадрів: аспірантура, докторантура, підготовка дисертацій. Посади наукових співробітників. Наукове керівництво, наукове консультування та опонування здобувачів вчених ступенів. Поради щодо захисту дисертації: сутність та функції ВАК України. Критерії оцінки дисертацій та опублікованих робіт. Кандидатські іспити. Порядок подання та захисту дисертацій. Вимоги до особистісних якостей претендента на здобуття наукового ступеня. Порядок оформлення і видачі дипломів. Проблеми впровадження досягнень педагогічної науки в практику. Основні тенденції розвитку педагогічної науки в галузі професійно-педагогічної освіти. Підвищення кваліфікації та перепідготовка наукових кадрів. Проблеми інтеграції України у світовий науково-освітній простір.

Розділ V. Організація педагогічного процесу в навчальному закладі

Тема 10. Основні форми організації навчальних занять в освітніх закладах

Лекція - провідна форма організації навчальної діяльності. Типи і види лекцій: проблемні, інформаційні, методичні, оглядові, аналітичні, консультаційні та їх місце в організації навчально-пізнавальної діяльності студентів. Критерії ефективності лекцій та їх значення для професійного становлення студентів. Читання лекції: відбір змісту, технологія побудови, майстерність читання. Навчання слухання лекції: фіксування і подальша обробка інформації; критична самооцінка, питання учнів. Фактори, що підвищують ефективність лекційної форми організації навчальної діяльності та ускладнюють сприйняття лекційного матеріалу.

Семінари - найважливіша форма відпрацювання та поглиблення теоретичних знань. Форми проведення семінарів: питально-відповідні, розгорнуті співбесіди, усні доповіді з подальшим обговоренням. Семінари-дискусії, семінари - захисти педагогічної концепції, семінари - педагогічні діалоги, семінари- конференції, семінари-диспути, ділові ігри, організаційно- діяльнісні ігри та ін.

Лабораторні (практичні) заняття як форма застосування і закріплення знань. Види лабораторних занять: педагогічний аналіз, аналіз і оцінка педагогічних ситуацій, явищ, процесів, умов і факторів, експрес-аналіз та ін. Лабораторні заняття-тренінги, педагогічні ігри, рішення педагогічних завдань та ін.

Види самостійної роботи студентів, контроль та оцінка її результатів. Комп'ютерний супровід раціональної організації самостійної роботи студентів. Методика організації керованої самостійної роботи.

Форми і методи систематизації матеріалу. Культура усного викладу інформації: план, логіка, міжпредметні зв'язки.

Тема 11. Науково-дослідна робота студентів (НДРС)

Методи наукового дослідження: емпіричні, теоретичні, комплексні. Методи обробки результатів дослідження. Комп'ютерні методики та їх застосування у дослідницькій діяльності.

Педагогічний експеримент: структура, види та методика проведення.

Форми і методи включення студентів у науково-дослідну роботу: завдання до практичних занять, дослідницький характер курсових і дипломних робіт,

робота наукових гуртків, проблемних груп, лабораторій, залучення студентів до дослідної роботи кафедр.

Організація самоосвіти і самовиховання студентів. Структура процесу самоосвіти: мотивація професійного самовдосконалення. Вдосконалення психофізіологічного стану, самовиховання соціальних якостей особистості, самовдосконалення професійної майстерності. Методи самовдосконалення: самонавіювання, самостимулювання, самоаналіз та ін.

Тема 12. Педагогічна практика в системі професійної підготовки вчителя

Мета і завдання педагогічної практики. Зміст і особливості організації педагогічної практики на різних етапах освітнього процесу. Комплексна організація педагогічної практики: ознайомча, активна і завершальна практика. Аналіз результатів практики, атестація і оцінка результатів практики. Особливості педагогічної практики магістрів та аспірантів.

Тема 13. Науково-методичне забезпечення підготовки педагогічних кадрів

Структура і завдання НАПН України. Діяльність Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні. Співпраця НАПН України з комітетами Верховної Ради України, Міністерством освіти і науки, молоді та спорту, Міністерством соціальної політики, Національною академією наук та національними галузевими академіями наук України, університетами й іншими навчальними закладами, громадськими організаціями.

Співробітництво НАПН України з науковими установами та начальними закладами зарубіжних країн та міжнародними фондами й організаціями: (ЮНЕСКО, Світовий банк, Європейський Союз, Рада Європи, Європейський фонд підготовки та ін.).

Кафедри і лабораторії вузів. Експериментальні та інноваційні майданчики шкіл, школи-лабораторії, інноваційні школи, авторські педагогічні системи, міські та районні навчально-методичні кабінети та ін.

Навчально-методичні комплекси (УМК), комп'ютерні банки даних, Інтернет, сучасні технічні засоби збору, обробки і трансляції інформації.

Розділ VII

РОЛЬ І МІСЦЕ ВИХОВАННЯ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ

ТЕМА 14. СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА І ЗМІСТ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ПЕДАГОГІЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Сутність виховання, його співвідношення і зв'язок з навчанням і педагогічною діяльністю. Виховання як процес організації життєдіяльності та спілкування студентів. Колектив студентів як об'єкт і суб'єкт виховання і педагогічного дослідження

Особистість і суспільство: колектив, види і структура колективів, структура міжособистісних відносин в колективі. Рівні розвитку колективу, психологічний клімат, деструктивні взаємини в колективі.

Соціально-психологічні особливості студентських колективів та їх роль у професійній підготовці педагогічних кадрів. Громадські об'єднання і групи: проблеми, протиріччя, перспективи.

Участь студентів у громадському житті навчального закладу, у науково-дослідній роботі, в організації навчального процесу.

Тема 15. Професорсько-викладацький колектив у структурі навчально-виховного процесу освітньої установи

Педагог вищої та середньої школи. Специфіка і функції педагогічного колективу. Психологічний клімат у вузівському та шкільному педагогічному колективі, взаємна допомога і підтримка. Адміністрація вузу і школи, їх функції в управлінні навчально-виховним процесом і самоврядуванням студентів і учнів. Вуз і середній навчальний заклад як соціально-психологічна та педагогічна система. Форми підвищення кваліфікації викладацького складу та допоміжного персоналу. Положення про соціально-педагогічну та психологічну служби установи освіти.

Планування та організація педагогічного процесу, корекція результатів. Керівники педвузу, їх професійні якості, стиль керівництва навчально-виховним процесом та участь у цьому процесі викладачів і студентів. Взаємодія педагогічних закладів з Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, місцевими органами управління.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Абульханова - Славская К. А.* Деятельность и психология личности. - М.: Наука, 1980.-335 с.
2. *Александров Г. Н., Шарипов Ф. В.* Проблемы формирования модели личности специалиста. - М. : Знание, 1984. - С. 69-90.
3. *Анисимов П. Ф., Сосоненко В. Е.* Управление качеством среднего профессионального образования. - Казань: Ин-т среднего профессионального образования РАО, 2001. - 256 с.
4. *Андрущенко В.* Світанок Європи : Проблема формування нового учителя для об'єднаної Європи ХХІ століття / Віктор Андрущенко. - К. : Знання України, 2011.- 1099 с
5. *Андрущенко В. П.* Педагогіка духовності: погляд за горизонти сучасного /В. П. Андрущенко // Педагогіка духовності: поступ у третє тисячоліття : матеріали міжнародної наукової конференції. - К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. - С. 3-6.
6. *Андрущенко В. П.* Пріоритети розвитку освіти ХХІ століття / В. П. Андрущенко //Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності: альманах. - К., 2000.
7. *Андрущенко В. П.* Провідний освітній вуз України / В. П. Андрущенко // Пам'ять століть. -2005. -№ 2. - С. 4-14.
8. Бех І. Д. Виховання особистості : [у 2-х кн.] / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – Кн. 2 : Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади – 344 с.
9. Бех І. Д. Виховання особистості: сходження до духовності /

- І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2006. – 272 с.
10. Богуславський М. Структура сучасного історико-педагогічного знання / М. Богуславський // Шлях освіти. – 1999. – № 1.
  11. Васькович Г. Шкільництво в Україні (1905–1920) / Г. Васькович. – Мюнхен : УВУ, 1969. – 226 с.
  12. Ващенко Г. Виховний ідеал: підручник для педагогів, вихователів і батьків / Г. Ващенко // Полтавський вісник. – Полтава, 1994. – 191 с.
  13. Вишневський О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : посіб. для студ. вищих навч. закл. / О. І. Вишневський. – Дрогобич : Коло, 2003. – 180 с.
  14. Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку.- К., 1996.
  15. Виховання у цілісному педагогічному процесі: навчально-методичний комплекс /Укл.: Л.П.Вовк, О.С.Падалка, Г.Д.Панченко та ін. – К.: М.П. „Леся”, 2008. – 376 с.
  16. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : метод. посіб. для студ. магістратури / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
  17. Власова О. І. Основи психології та педагогіки: підруч. / О. І. Власова, А. А. Марушкевич. – К.: Знання, 2011. – 333 с.
  18. Вовк Л. П. Громадсько-педагогічне сподвижництво в Україні: (Етапи і особливості) / Л. П. Вовк. – К. : ТОВ «Міжнародна фінансова агенція», 1997.
  19. Вовк Л. Освіта в науковій і громадянській доктрині М. П. Драгоманова // Відомий-невідомий Михайло Драгоманов: науковий збірник до 170-річчя від дня народження М. П. Драгоманова / Л. Вовк; упоряд.: В. Погребенник, С. Шевчук, Н. Осьмак. - К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. - С. 154-163.
  20. Вовк Л. П. Педагогіка: навч.-метод. комплекс / Л. П. Вовк, Г. Д. Панченко, О. С. Падалка. - НПУ імені М. П. Драгоманова. - К., 2006. - 75 с.
  21. Вовк Л. П. Падалка О. С. та ін. Українсько-англійський словник навчально-педагогічних понять та термінів: методичний посібник /Л. П. Вовк, О. С. Падалка та ін. - К.: Український Центр духовної культури, 2005. - 168 с.

22. Вовк Л. П. Історія освіти і педагогіки у загальній, методологічній і професійній культурі майбутнього вчителя: посібник-коментар із пропедевтики вивчення історії педагогіки / Л. П. Вовк. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 332 с.
23. Волошин М. Становлення національної школи / Волошин М., Волошин Р. – Дрогобич, 1993.
24. Воропай О. Звичаї нашого народу: етнографічний нарис : у 2-х ч. / Олекса Воропай. – К. : Оберіг, 1991.
25. Вульфсон Б. Л. Сравнительная педагогика / Вульфсон Б. Л., Малькова З. А. – М. – Воронеж, 1996. – 253 с.
26. Вульфсон Б. Л. Сравнительная педагогика в системе современного научного знания / Б. Л. Вульфсон // Педагогика. – 1998. – № 2. – С. 79–89.
27. Вульфсон Б. Л. Стратегия развития образования на Западе на пороге XXI века / Б. Л. Вульфсон. – М. : Изд-во УРАО, 1999. – 208 с.
28. Галузинський В. М. Педагогіка: історія та теорія : навч. посіб. / В. М. Галузинський, М. Б. Євтух. – К., 1995.
29. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям / С. У. Гончаренко. – К. : АПН України, 1995. – 45 с.
30. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 374 с.
31. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). – К. : Райдуга, 1994. – 61 с.
32. Джури́нский А. Н. История зарубежной педагогики : учеб. пособие для вузов / А. Н. Джури́нский. – М. : ФОРУМ – ИНФРА – М, 1998. – 272 с.
33. Джури́нский А. Н. Развитие образования в современном мире : учеб. пособие / А. Н. Джури́нский. – М. : ВЛАДОС, 1999. – 200 с.
34. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
35. Дроб'язко П. І. Українська національна школа: її витoki і сучасність / П. І. Дроб'язко. – К. : Академія, 1997.
36. Дубасенюк О. А. Основи теорії і практики професійної виховної діяльності / О. А. Дубасенюк. – Житомир : ЖУПІ, 1994. – 187 с.

37. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. - К. : Юрінком Інтер, 2008.- 1040 с.
38. Євтух В. Б. Вступ до етнопедагогіки : навч. посіб. / В. Б. Євтух, А. А. Марушкевич, Н. М. Дем'яненко, В. В. Чепак. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2004. – 88 с.
39. Євтух В. Б. Етнопедагогіка : навч. посіб. / В. Б. Євтух, А. А. Марушкевич, Н. М. Дем'яненко, В. В. Чепак. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2003. – Ч.1. – 149 с.
40. Закон України “Про повну загальну середню освіту” / Голос України, 2020 50 (7307)
41. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
42. Закон України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>.
43. Закон України «Про загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/651-14>.
44. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
45. Закон України «Про позашкільну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1841-14>.
46. Закон України «Про професійно-технічну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80>.
47. Збірник законодавчих і нормативних актів про освіту. – К., 1994. – Вип. 1.
48. Історія педагогіки»: навч. посіб. / за ред. М. Левківського, О. Дубасенюк. – Житомир, 1999. – 336 с.
49. Кобернік О. Проективна педагогіка і національна школа / О. Кобернік // Шлях освіти. – 2000. – № 1.
50. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
51. Коротяєв Б. І. Методи навчально-пізнавальної діяльності учнів / Б. І. Коротяєв. – К., 1991.
52. Кравець В. Історія української школи і педагогіки. Курс лекцій / В. Кравець. – Тернопіль, 1994. – 359 с.

53. Кравець В. Історія української школи і педагогіки. Курс лекцій : навч. посіб. / В. Кравець. – Тернопіль, 1994.
54. Красовицкий М. Ю. От педагогической науке к практике / Красовицкий М. Ю., Беседа Т. И., Сердюк А. В. – К. : Рад. школа, 1990. – 238 с.
55. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / Василь Григорович Кремень. – К. : Грамота, 2005. – 448 с.
56. Кремень В. Г. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. / Василь Григорович Кремень. – Тернопіль : «Навчальна книга–Богдан», 2004. – 384 с.
57. Кузьмінський А. І. Педагогіка : підруч. / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання, 2007. – 447 с.
58. Кузьмінський А. І. Педагогіка: завдання і ситуації : практикум / А. І. Кузьмінський, Л. П. Вовк, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання-Прес, 2003. – 418 с.
59. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. – [2-ге вид., випр. і доп.]. – Харків : ОВС, 2002. – 400 с.
60. Любар О. Історія української педагогіки / О. Любар, М. Стельмахович, Д. Федоренко. – К., 1999. – 355 с.
61. Любар О. О. Історія педагогічної думки і освіти в Україні. Ч. 1: Дохристиянський період / О. О. Любар, Д. Т. Федоренко. – К., 1993. – 109 с.
62. Майборода В. К. Вища педагогічна освіта в Україні: історія, досвід, уроки (1917–1985) / В. К. Майборода. – К., 1992.
63. Малафіїк І. В. Дидактика : навч. посіб. / І. В. Малафіїк. – К. : Кондор, 2009. – 405 с.
64. Марушкевич А. А. Основи педагогіки : навч. посіб. / А. А. Марушкевич. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2007. – 123 с.
65. Модернізація освіти України у контексті євроінтеграційних процесів: історико-педагогічний аспект : [моногр.] / [за ред. Н. Г. Сидорчук]. – Житомир : ЖДУ, 2008. – 300 с.
66. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. / Н. Є. Мойсеюк. – [5-е вид., доповн. і переробл.]. – К., 2007. – 656 с.
67. Нариси історії українського шкільництва (1905–1933) : навч. посіб.

- / за заг. ред. О. Сухомлинської. – К., 2001. – 302 с.
68. Нова українська школа . Концептуальні засади реформування середньої освіти / Міністерство освіти і науки України . – 2016 [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
69. Омеляненко С. В. Педагогіка: тестові завдання : навч. посіб. / С. В. Омеляненко. – К. : Знання, 2008. – 391 с.
70. Освітні інновації у вищих навчальних закладах України : каталог / МОНУ ; Наук.-метод. центр вищої освіти / [уклад. : В. І. Соколов, В. В. Висоцька ; (відп. ред. К. М. Левківський)]. – К. : Стилос, 2003. – 336 с.
71. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / [О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська ; за ред. О. М. Пехоти]. – К. : А.С.К., 2003. – 255 с.
72. Основи національного виховання: концептуальні положення / [В. Г. Кузь, Ю. Д. Руденко та ін.]. – Умань, 1995. – 108 с.
73. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підруч. / О. Я. Савченко. – К., 1997.
74. Сбруєва А. А. Порівняльна педагогіка : навч. посіб. / А. А. Сбруєва. – Суми : РВВ СДПУ, 1999. – 300 с.
75. Сбруєва А. А. Порівняльна педагогіка : навч. посіб. / А. А. Сбруєва. – [2-ге вид., стер.]. – Суми : Університетська книга, 2004. – 320 с.
76. Сбруєва А. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах : посіб. / А. Сбруєва, М. Рисіна. – Суми, 2000. – 208 с.
77. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии / Г. К. Селевко. – М., 1998.
78. Сисоева С. О. Основи педагогічної творчості : підруч. / С. О. Сисоева. – К. : Міленіум, 2006. – 346 с.
79. Сікорський П. І. Методологічні підходи до розв'язання суперечностей педагогічного процесу / П. І. Сікорський // Шлях освіти. – 1999. – № 2.
80. Слостенин В. А. Педагогіка : учеб. пособие для студ. высш. пед.

- учеб. заведений / [В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов ; под ред. В. А. Слостенина]. – М. : Академия, 2002. – 576 с.
81. Соколова М. А. Сравнительная педагогика / М. А. Соколова, Е. Н. Кузьмина, М. Л. Родионов. – М. : Просвещение, 1978. – 192 с.
82. Стеклов М. Е. Л. Н. Толстой и К. В.Вентцель: два взгляда на свободное воспитание / М. Е. Стеклов // Педагогика. – 2003. – № 3. – С. 85–88.
83. Стельмахович М. Г. Теорія і практика українського національного виховання / М. Г. Стельмахович. – Івано-Франківськ, 1996.
84. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка / М. Г. Стельмахович. – К. : ІЗМН, 1997.
85. Ступарик Б. Національна школа: витоки, становлення / Б. Ступарик. – К., 1998. – 333 с.
86. Сухомлинський В. О. Павлівська середня школа. Розділ І. Дружний педагогічний колектив – запорука успіху навчально-виховної роботи / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори : в 5 т. – Т.4. – К. : Рад. школа, 1977. – С. 31–88.
87. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором школи. Бесіда перша. Основні проблеми творчої праці педагога. Бесіда сьома. Поради про відвідування та аналіз уроків / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори : в 5 т. – Т. 4. – К. : Рад. школа, 1977. – С. 394–425, 576–598.
88. Українська педагогіка в персоналіях : в 2-х кн. – Кн. 2 / за ред. О. В. Сухомлинської. – К. : Либідь, 2005. – 550 с.
89. Українське народознавство / за заг ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горинь, Р. Ф. Кирчіва. – Львів : Фенікс, 1994. – 605 с.
90. Ушинський К. Д. Три елементи школи / К. Д. Ушинський // Педагогіка: Хрестоматія / уклад. А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання-Прес, 2003. – С. 683–686.
91. Феномен інновації: освіта, суспільство, культура / за ред. В. Кременя. – К. : Педагогічна думка, 2008. – 471 с.
92. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищих пед. закл. освіти] / Михайло Миколайович Фіцула. – К. : Академія, 2000. – 560 с.
93. Фурман А. В. Методологічний аналіз системи розвиваючого навчання / А. В. Фурман // Педагогіка. – 1995. – № 1. – С. 11–18.
94. Шаталов А. А. Л. Н.Толстой : школа для ребенка, а не ребенок для школы / А. А. Шаталов // Воспитание школьников. – 1993. – № 4. – С.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського (сайт www.nbuv.gov.ua).
  2. Національна парламентська бібліотека України (сайт www.nplu.kiev.ua).
  3. Нормативна база.
  4. Наукова педагогічна література.
  5. Бібліотека університету (сайт phdpu.edu.ua).
  6. Електронні бібліотеки України.
  7. Електронні ресурси: <http://zakon.rada.gov.ua> (офіційний веб-сайт Верховної ради України); <http://www.mon.gov.ua> (офіційний веб-сайт МОНмолодьспорту України); <http://ukped.com> (українська педагогіка); <http://uchiteli.com.ua> (сайт учительської взаємодопомоги: метод. матеріали, календарні плани, відеоуроки тощо); <http://www.ostriv.in.ua> (Інтернет-Портал "Острів Знань"); rada.gov.ua/LIBRARY (бібліотека Верховної Ради України); www.ukrbook.net (Книжкова палата України); <http://www.library.edu-ua.net> (Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського).
- Вікі-ресурси: <http://uk.wikipedia.org/wiki> (Вікіпедія – відкрита багатомовна вікі-енциклопедія).

ЗРАЗОК БІЛЕТУ

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Кафедра теорії та історії педагогіки
Вступний іспит до аспірантури з галузі знань – 01 освіта
за спеціальностями 011 – науки про освіту
за номінаціями: 13.00.01 - загальна педагогіка та історія
педагогіки; 13.00.04 - теорія та методика професійної освіти

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ

1. Обґрунтування гуманістичної філософії освіти як основи нової методології педагогіки.
2. Соціалізація як процес адаптації та інтеграції людини в суспільстві і як процес саморозвитку і самореалізації особистості.
3. Педагогічні погляди Т.Г.Шевченка.

Затверджено на засіданні Приймальної комісії Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Протокол №3 від 01 березня 2021 року

Голова комісії: проректор по науці, доктор фіз.-мат. наук, проф. Торбін Г.М.

Члени комісії: зав. кафедрою доктор пед. наук, проф. Вовк Л.П.

чл.-кор. НАПН України, доктор пед. наук, проф. Падалка О.С.

кандидат педагогічних наук, доцент Вишківська В.Б.